

KGORO YA THUTO YA GAUTENG
DITLHAHLOBO TŠA MAREMATLOU

SEPEDI LELEME LA GAE
MAEMO A A PHAGAMEGO
(Lephephe la pele)

Possible Answers
Feb / Mar 2006

KAROLO YA A

TEKATLHAOLOGANYO

POTŠIŠO 1

- 1.1 Ke Mmina, gagabo ke Protea North Soweto (2)
- 1.2
- 1.2.1 Pheteletšo:
- Mmina a hlwa a hlakantšhitše mabenkele a Gauteng ka moka.
 - Go thula maboto ka hlogo.
 - Mmotu šo o thwantšwa letšatši ka moka.
(E tee ya tšona e tla amogelwa)
- 1.2.2 Kgegeo:
- Melomo o tloga o e bona gore ke ya serutegi, e hlalefile.
 - Mohlomongwe o rutegile ka gore o ntšheditše dirotswana ka ntle.
(E tee ya tšona e tla amogelwa)
- 1.2.3 Tshwantšhanyo:
- ... a eme bjalo ka moloji a swaregile
 - ... a sa fetše go bolela e ke ke seyalemoya
(Mohlala o tee wa maleba mohuteng wo mongwe le wo mongwe o
tla amogelwa) 1 x 3 = (3)
- 1.3 Ke ganana le yona! Bašemane ba matšatši a ba rata gore e be bona ba ikgethelago makgarebe pele ba ka kgopela batswadi go ba ntšhetša magadi. Kgopolo ya gore magadi ga a bušetšwe e tliša kgatelelo go Pholo ka ge a tloga a hlalosa gore yena ga a rate Selina.
GOBA
Karabo ye e thulanago le ye ge e ka fahlelwa gabotse e tla amogelwa 1 x 3 = (3)
- 1.4
- 1.4.1 Ngwana llela nakana ya mokhure e sehle o mo neele. Kamano: Pholo o gana mosadi yo batswadi ba gagwe ba mo kgethetšego yena, fela ka ketelo ya pele, go šetše go itaetša ka mekgwa gore mathata a gona ka Mmina. (2)
- 1.4.2 Mmapelo o ja serati, senyakelwa ga a se rate. Kamano: Pholo o rata Mmina yo yena a ikgethetšego yena ka mabaka a gagwe ao a a kwešišago, ebile o nyaka go mo nyala. (2)

- 1.5
- 1.5.1 O ile bogadi a ikaparetše marokgo a go mo nganga
- 1.5.2 Tlhalošo ya manala a matelele e ka ba taetšo ya gore Mmina ke sebedu
- 1.5.3 O hlalošwa a bolela kudu moo a tšeago kgang le seyalemoya.
- 1.5.4 O sohla mmotu le ge a tsene fase a bolela le batho ba bagolo seo e ka ba taetšo ya lenyatšo.
- 1.5.5 O hlalošwa a apere diaparo tše dinnyane tšeo di tšweletšago dirope kgakala. (Dintlha tše nne go tše di tšweleditšwego di tla amogelwa.)
1 x 4 = (4)
- 1.6
- 1.6.1 Na o tswalane bjang le Mojasagagwe yola wa go ratha tladi? Mmago Pholo a belaela gore batswadi ba Mmina ba ka ba leloko la batho bao ba rathago tladi / ba latofatšwago ka boloi.
- 1.6.2 Na Pholo ga a go botša gore o tla batswading ba gagwe? Mmago Pholo o nyatša ka moo Mmina a aperego ka gona gore ga go laetše a tseba mo a bego a eya.
- 1.6.3 Na o a šoma? Ke ra ka gore manala ke a matelele. MmagoPholo o laetša a gonona gore manala a matelele a Mmina, a laetša go tšwafa. (Tše pedi tša dintlha tše di tla amogelwa.)
2 x 2 = (4)
- 1.7
- 1.7.1 TatagoPholo:
- O rata mosadi wa go tšwa magaeng, ka ge a re o na le matsogo le thlompfo.
 - O rata mosadi yo a sa tšhabego go belega / go oketša thari. (2)
- 1.7.2 Pholo:
- O rata go nyala mosadi wa go rutega.
 - O rata mosadi wa sekgoweng, wo mobotse / wa dikoti marameng. (2)
- 1.8
- 1.8.1 Selina
- O šetša a laeditše tlhompho batswading ba Pholo
 - O hlalošwa a na le bokgoni bja go katološa lapa / belega goba
- 1.8.2 Mmina
- Ka gore Pholo o a mo rata.
 - O hlalošwa a rutegile, e le seo Pholo a se nyakago. 1 x 3 = (3)
- 1.9
- 1.9.1 Papa o ntšhitše mokhino o mo kaaka a nthabetše
- 1.9.2 Re šadile re go kgopelela sego sa meetse
- 1.9.3 Go thula maboto ka hlogo 1 x 3 = (3)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: [30]

KAROLO YA B

POTŠIŠO 2

TŠEO DI KA HLOLAGO GO RENGWA KE HLOGO

Meputso e tla abja ka mokgwa wo o latelago:

A > Dintlha tše di latelago

- Go rengwa ke hlogo go ka hlolwa ke ge motho a kile a gobala hlogong.
- Go rengwa ke hlogo ka morago ga mengwaga ye masomehlano e ka ba matsentšhagae a bolwetši bja go hwa ditho tša mmele
- Go rengwa ke hlogo e ka ba matsentšhagae a bolwetši bja mpshikela
- Go rengwa ke hlogo go ka hlolwa ke mehuta ye itšego ya dijo
- Go rengwa ke hlogo go ka hlolwa ke dišomišwa tše dingwe ka lapeng. (Javele, Handiandi, Ditlolo tša meriri bjalobjalo)
- Tikologo ye e hlolago kgatelelo ya monagano e ka hlola go rengwa ke hlogo (6)

B > Mafoko e be maitlhamelo a molekwa (2)

C > Go ngwala ka dintlha.
Go tšweletša dintlha tša maleba. (2)

[10]

KAROLO YA C

THUTAPOLELO

POTŠIŠO 3

3.1 Lepogo o re ga a kwešiše leleme la mong leselaga. (2)

3.2 Yo a fihlilego lefelong la go rekiša nama. (2)

3.3 Ge letšatši le hlaba. (2)

3.4 3.4.1 Go rekišetšana nama. (2)

3.4.2 O kwešišitše leleme. (2)

[10]

POTŠIŠO 4

4.1 4.1.1 Ngwana yo a sa lilego o hwela tharing (1)

4.1.2 Makhura a ngwana ke go rongwa (1)

4.1.3 Ngwanamaganagobotšwa, o wetše dikomeng a re koma ke tšešo. (1)

4.1.4 Ngwana' phoša dira ga a bolawe. (1)

4.1.5 Ngwanammoloka ga a bolokwe, ke yena mmolokabangwe (1)

5x1=**[5]**

4.2

- 4.2.1 O ra gore ga o tsebe gore makhura a ngwana ke go rongwa, go reng o ganne ge malomeago a go roma?
- 4.2.2 Leepile o ile go hlaba mokgoši wa sebatakgomo mohlang wola a hlasetšwe ke dikebekwa, gwa hloka le o tee yo a mo phallelago, le ge e le moetapele motsaneng wa goba, segagešo se a rereša ge se re ngwanammoloka ga a bolokwe, ke yena mmolokabangwe.
- 4.2.3 Ga a dira ka boomo hle, ngwana phoša dira ga a bolawe.
- 4.2.4 O homoletše eng ka taba ye kaaka, a ga o tsebe gore ngwana yo a sa llego o hwela tharing?
- 4.2.5 Batswadi ba Pholo ba ile go mo kgala gore a se nyale mosadi wa go hloka maitshwaro, yena a tiiša molala, ba mo tlogela ka la gore ngwanamaganagobotšwa o wetše dikomeng a re koma ke tšešo.
- 4.2.6 Mokgadi, o reng o tlogela bana ba re go ja, ba ralokele mokgotheng ba se ba apara diaparo tše borutho mareng a, a ke gona ge o re ngwana o llelwa tlala ga a llelwe phefo?
- 4.2.7 Lepogo o ile a kwa bohloko ge motlogolo wa gagwe a boela go tatagwe morago ga go mo godiša, a lebala gore gape ngwana ga a tswalwe ke mogopo.
- (Tše tlhano tše di kgethilwego di tla amogelwa ge di tšweletša tlhalošo ya seema kgakala).

5x1= (5)
[10]**POTŠIŠO 5**

5.1

- 5.1.1 Pheteletšo
- 5.1.2 Tshwantšhanyo
- 5.1.3 Kgegeo / kodutlo
- 5.1.4 Pebofatšo
- 5.1.5 Mothofatšo

5x1= (5)

5.2

- 5.2.1 Pheteletšo: Ngwana yo a bego a hlabilwe ke meetlwa o ile a goeletša moo sello sa gagwe se ilego sa fihla legodimong.
- 5.2.2 Tshwantšhanyo: Bophelo bo bjalo ka letšoba, bo a hloga, bo thunye, bo pone bo feleletše ka lehu.
- 5.2.3 Kgegeo: Lesiba o tšwile sekolo ka mphato wa lesome, batswadi ba gagwe ba mo tlogela ba re o tloga a rutegile e le ruri ge e bile a inntšha sekolo bjalo.
- 5.2.4 Phefelo: Tate ge a šetše a khoše o a ithobalela. (A tagilwe)
- 5.2.5 Mothofatšo: Bolwetši bo ralokile kgwele ya maoto ka yena go fihlelela a ineela.
- (Mafoko ao a tšweletšago dikapolelo tša ka godimo a tla amogelwa.)

5x1= (5)
[10]

POTŠIŠO 6

6.1

- 6.1.1 Mmejana
- 6.1.2 Khwibitšwana
- 6.1.3 Kgarebjana
- 6.1.4 Thopile
- 6.1.5 Gapša (5)

6.2

- 6.2.1 Malokwane
- 6.2.2 Moswaradino
- 6.2.3 Tshwamare / Ntlwana
- 6.2.4 Fora / Aketša
- 6.2.5 Timelela 5x1= (5)

[10]**POTŠIŠO 7**

- 7.1 Lehono Malefane o swanetše go lata dikgomo merakeng. Ge di goroga o di fe meetse pele o di hlalela. Naa ke dikgomo dife tšeo ba tlogo nyala ka tšona? O se ke wa ithuta go baletšana le badišana 5x1= (5)

7.2

- Monare: Tama kgoši!
 Phakoe: Agee!
 Monare: Ke kgopela gore o mpulele ke tsene
 Phakoe: O tšwa o le kae bošego bjo?
 Monare: Ao, monna! O ka botšiša monna wa go lekana le nna potšišo ya mohuta wo?
 Phakoe: O a lapiša, tsena. 5x1= (5)

7.3

- 7.3.1 Lešaka > Lešakeng
 Thuša > Thušwa
 Kwego > Kwešišego
 Kgetha > ikgethela 4x1= (4)

- 7.3.2 Leleme > Polelo
 Leleme > setho / nama
 Leleme > bolela kudu
 Bolaya > Hlaba
 Bolaya > radia / hlalefetša
 Bolaya > Go buna mabele a mantši 6x1= (6)

[20]**PALOMOKA YA KAROLO YA C: [60]****PALOMOKA: 100**